

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 472 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharfova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
<i>Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi</i>	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
<i>Zarina Itolmasova</i>	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
<i>Hasanova Sumanbar Hamroqulovna</i>	
Разработка и внедрение виртуальных лабораторных работ по биохимии для студентов фармацевтических факультетов.....	222
<i>Мамадалиева Зарина</i>	
Abduqodir Shakuriyning ta'lim va tarbiya haqidagi umumiy qarash va g'oyalari: chuqur tahlil	226
<i>Ashurova Dilrabo Isroil qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish tizimi ..	230
<i>Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi</i>	
Badiiy-estetik qobiliyat tuzilmasi va uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	233
<i>G. S. Kaxarova</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika o'qitish asosida ta'limni raqamlashtirishning metodologik asoslari...	236
<i>Mamajanov Rakhmatilla Yakubjanovich</i>	
Shaxsda ma'naviy intellektni rivojlanishiga qadriyatlar yo'nalganligining ta'siri.....	240
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullayevna</i>	
O'qituvchilarning sun'iy intellekt bo'yicha kompetentligini rivojlantirishda metodik yondashuv	244
<i>Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna</i>	
Ismlarning ma'noliligi va ularni o'qitishda lingvopedagogik yondashuvlar	252
<i>Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich</i>	
Fitnes-aerobika mashqlaridan foydalangan holda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uslubiyati.....	258
<i>Shaxriddinova Laylo Nurxonovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik va "learning analytics"ning nazariy asoslari	262
<i>Sulaymanov Zulqaynar Rajabali o'g'li</i>	
Esse yozishni o'rgatishda zamonaviy metodlar.....	268
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Iqtisodiy matnlar tarjimasini o'rgatishda raqamli simulyatsiya va virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	272
<i>Xujanazarova Nozima Omonjonovna</i>	
Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ilmiy metodologik asoslari	275
<i>Axmedov Nodir Sadir o'g'li</i>	
Talaba-yoshlarda qo'shiq ijrochilik san'atini shakllantirishning zamonaviy pedagogik xususiyatlari: ta'lim islohotlari kontekstida yondashuv.....	279
<i>Begisbay Temirbayev</i>	
Xorijiy davlatlarda biologiya o'qituvchilarini tayyorlash tajribasi va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....	283
<i>Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga umumiy fizika kursini o'qitishda virtual laboratoriyalarning ahamiyati.....	286
<i>Abdurakibov Akmal Abdugaparovich</i>	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining gapirish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi – "instruksional texnologiya" va sun'iy intellektga tayanib o'qitish metodologiyasi.....	290
<i>Abrorxo'ja Muminxo'jayev Muksumxodjayevich</i>	
Jaloliddin Rumiy fikrlarining hozirgi yoshlarga ta'siri	296
<i>Allayarov Doniyor Islom o'g'li</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.....	298
<i>Aygul Aralbayevna Urazimbetova</i>	
Sud psixologik ekspertizasida travmatik tajriba (PTSD) fonida emotsional reaksiya va ko'rsatma sifati o'rtasidagi bog'liqlik.....	301
<i>Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda 4 "K" kompetensiyalarini rivojlantirishdagi muhim dolzarbliklar	307
<i>Idiyeva Gulchehra Izomovna</i>	

Bikaryer oilalarda gender rollar integratsiyasi jarayonidagi psixologik omillar.....	311
<i>Ishboboyeva Gulbarchin Rustam qizi</i>	
Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda sun'iy intellekt texnologiyalarida foydalanish muammolari va yechimlari.....	315
<i>Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini shakllantirishda reflektiv yondashuv.....	319
<i>Laylo Baxtiyor qizi Axmedova</i>	
1939-1945-yillarda O'zbekiston hududida qishloq xo'jaligidagi paxtachilik va oziq-ovqat muammolari.....	323
<i>Mutallibjonov Boburmirzo Muzaffarovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining tajriba oxiri jismoniy tayyorgarligi darajasi dinamikasi.....	328
<i>Samadov Sardor Sodiqovich</i>	
O'zbekiston umumta'lim maktablarida mazmun va til integratsiyalashgan o'qitish (CLIL) yondashuvining pedagogik va amaliy imkoniyatlari.....	335
<i>Tursunaliyeva Muattar Alisher qizi</i>	
O'rta maktab 11-sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda turli metodlarning o'rni.....	340
<i>Xamzayeva Ruxshona Abdusamadovna</i>	
Umumta'lim maktablardagi ingliz tili o'quv darsliklari tahlili.....	344
<i>Xiloldinova Zulayho</i>	
Ingliz klassik adabiyoti orqali talabalar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari.....	348
<i>Ziyotov Farruh Saodilla o'g'li</i>	
XVI asr oxiri va XVII asr boshlarida ingliz dramasi janr va uslub xususiyatlari.....	352
<i>Sherqulova Zuloyho Dilshod qizi</i>	
Биохимическая роль витаминов как кофакторов в метаболических процессах организма.....	356
<i>М. У. Джалилов</i>	
ESL/EFL (ingliz tili ikkinchi/chet til sifatida) kontekslarida lug'at boyligini rivojlantirishda loyiha asosidagi ta'lim (PBL – Project-Based Learning): tajribalar, natijalar va O'zbekiston sharoiti uchun tavsiyalar.....	359
<i>Masharibova Sayyora Ahmedovna</i>	
Maktabga tayyorlov yoshidagi bolalarda kognitiv tezkorlikni rivojlantirishda multisensor yondashuvning samaradorligi.....	364
<i>Musratova Zilola</i>	
Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarning tarixiy dunyoqarashini rivojlantirishda tarixiy ongning ahamiyati.....	367
<i>Shadibekova Dildora Fazildjanovna</i>	
O'zbekiston maktablarida ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: yuqori sinflarda eksperimental tadqiqot dizayni.....	371
<i>Ahmadjonova Diyora Dilshod qizi</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida umumiy kimyo kursini integrativ takomillashtirishning ilmiy metodik asoslari.....	376
<i>A. A. Xaydarov</i>	
Sport faoliyatida pedagogning o'rni.....	380
<i>Isoqov Nuriddin Halim o'g'li</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi yengil dizartriya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarning lug'at boyligini tekshirish.....	384
<i>Mamatova Aziza Bo'riboyevna, Xayrulloeva Marjona Tuychi qizi</i>	
Sharqiy mintaqalarda ajrimdan keyingi erkaklarning psixologik holati: an'anaviylik va zamonaviylik o'rtasida.....	387
<i>Nazokat Xudoyqulova</i>	
Modellashtirish jarayonida "Geogebra" matematik dasturining imkoniyatlari.....	393
<i>O. Halimov, M. Jo'raqulova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijodiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik psixologik asoslari.....	398
<i>Ozoda Tolipova, Jumaboyeva Zarnigor</i>	
Shaxsda psixologik barqarorlikni rivojlantirish omillari.....	403
<i>Ozoda Tolipova</i>	
Oilaviy qo'llab-quvvatlovsiz sportchilarda yolg'izlik hissi va depressiv belgilarning paydo bo'lishi.....	407
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	

Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarda oilaning o'rni	410
Raxmatova Elmira Shavkat qizi	
Ajrashgan oilalarda voyaga yetmagan bolalarning psixologik moslashuv darajasi	413
Ro'ziyeva Zilola Fayzulla qizi	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bolalar bilan operatsiyadan oldingi davrda olib boriladigan logopedik ishlar	417
Shokirova Shaxnoza Dilmurodovna, Nig'matova Movluda Asatulla qizi	
Ertal turmush qurish muammosining ijtimoiy psixologik asoslari	421
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi	
Pedagogik kompetentlikni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati	424
G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi	
Integrativ yondashuv asosida v-vi sinflarni raqamli texnologiya vositasida o'qitishning pedagogik va psixologik mezonlari	427
Abdug'afur Avliyoqulov	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining akmeologik pozitsiyasini rivojlantirish	432
Aralova Dilafroz Dushaboy qizi	
Pedagogical Foundations for the Development of National Sports Within the Framework of Physical Education for Schoolchildren	436
Aximbetov Bayrambay Kanatbayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishning didaktik modeli	441
Boltayeva Xolida	
O'smirlarda gender infekatsiya namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	446
Karimova Gulhumor Shodi qizi	
Talabalarni psixologik treninglar asosida ijtimoiylashtirish omillari	449
Omonova Oyguil Qodir qizi	
Talabalarda bashoratlash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy pedagogik masalalari	454
Rustamov Bektosh Ximmatovich	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining badiiy ijod qobiliyatlarini rivojlantirish tamoyillari	458
Saddinov Alisher Atadjanovich	
How to Teach Vocabulary in EFL Classrooms	462
Sarvinov Mirzaliyeva	
Urologiyani o'qitishda interaktiv, multimedia, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi	465
Sayfedinov Sanjarbek Ikramovich	
Taekvondochilarni yillik siklda tayyorlashni rejalashtirish xususiyatlari	469
A. A. Nuritdinov	

TAEKVONDOCHILARNI YILLIK SIKLDA TAYYORLASHNI REJALASHTIRISH XUSUSIYATLARI

A. A. Nuritdinov
Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada taekvondochilarni musobaqalarga tayyorlashda muhim omillardan biri – mashg'ulot va musobaqa yuklamalarini tayyorgarlikning musobaqaoldi bosqichida rejalashtirish masalalari va muammolari haqida fikr bildirilgan.

Kalit so'zlar: tayyorgarlik bosqichi, sport natijalari, musobaqa, yuklama, yillik mashg'ulotlar.

Abstract: In this article, one of the important factors in preparing Taekwondo athletes for competitions is the issues and problems of planning training and competition loads at the pre-competition stage of preparation.

Key words: preparatory stage, sports results, competition, load, annual training.

Аннотация: В данной статье одним из важных факторов подготовки таеквондистов к соревнованиям являются вопросы и проблемы планирования тренировочных и соревновательных нагрузок на предсоревновательном этапе подготовки.

Ключевые слова: подготовительный этап, спортивные результаты, соревнования, нагрузка, годовые тренировки.

KIRISH

O'zbekistonlik taekvondochilar oxirgi yillarda Olimpiya o'yinlarida, jahon chempionatlarida, kubok musobaqalarida va xalqaro turnirlarda bir qator g'alabalarga erishishdi. Erishilgan pozitsiyalarni ushlab turish uchun sportchilarni tayyorlash jarayonini yanada takomillashtirish zarur.

O'smir taekvondochilarni tayyorgarlikning musobaqaoldi bosqichida mashg'ulot yuklamalarini optimal rejalashtirish asosida tayyorgarlik jarayonini muvaffaqiyatli takomillashtirishni ta'minlaydigan yo'llarni izlash – taekvondodagi eng muhim muammolardan biri hisoblanadi. Adabiyotlar tahlili ko'rsatishicha, bugungi kunda mazkur muammo bo'yicha ancha tadqiqotlar amalga oshirilgan. Lekin ushbu ishlarda musobaqa qoidalarida, taekvondo bo'yicha xalqaro musobaqalar miqdorining oxirgi yillarda amalga oshirilgan o'zgarishlari hisobga olinmagan.

Yosh taekvondochilar tayyorgarligida turli ixtisoslashgan, koordinatsion murakkablikdagi va kattalikdagi mashg'ulot yuklamalarini rejalashtirishdagi yetakchi rol ham hisobga olinmagan. O'smir taekvondochilarni mas'uliyatli musobaqalarga tayyorgarlikning musobaqaoldi bosqichida mashg'ulot yuklamalari hajmlari, mazmuni va taqsimlanishi to'g'risidagi ma'lumotlarni olish dolzarb va o'z vaqtida ekanligi ko'rinib turibdi. Tadqiqotning maqsadi – taekvondochilarni yillik mashg'ulotlar siklida yuklamalarni optimal rejalashtirish muammolarini aniqlash. Tadqiqotning vazifasi – taekvondochilarni yillik siklda tayyorlashni rejalashtirish xususiyatlari haqida tasavvurlarni kengaytirish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Musobaqa tayyorgarligi va asosiy vazifalar. Qalandarova va Tursunboyev (2024) tomonidan yozilgan maqola musobaqaoldi tayyorgarlikning muhim komponentlarini, jumladan, texnik, taktik, psixologik va jismoniy jihatlarining integratsiyasini tahlil qiladi. Maqolada tayyorgarlikning kompleks yondashuvi va har bir komponentning ahamiyatiga alohida e'tibor qaratilgan. O'zbekistonda taekvondo WTni rivojlantirish dasturi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yildagi PQ-337-sonli qaroriga asosan, taekvondo WTni rivojlantirish uchun yangi tizimlar ishlab chiqilgan. Ushbu dasturda iqtidorli sportchilarni aniqlash, ularni professional sportchi sifatida tayyorlash, shuningdek, Taekvondo akademiyasini tashkil etish kabi vazifalar belgilangan.

Toshkent shahrida taekvondo WTni rivojlantirish. Toshkent shahri bo'yicha taekvondo WTni rivojlantirish uchun 20 dan ortiq klub va 70 dan ziyod murabbiy faoliyat yuritmoqda. Bu klublar bolalar va o'smirlar o'rtasida turli musobaqalar, attestatsiyalar va lagerlar tashkil etish orqali sportning ommalashuviga hissa qo'shmoqda. O'zbekistonning ilk Olimpiada chempioni Ulug'bek Rashitovning murabbiyi Pavel Xanning fikricha, murabbiy sportchi uchun ota-ona, shifokor va psixolog bo'lishi kerak. Uning ta'kidlashicha, har bir sportchi shaxs sifatida o'ziga xos bo'lib, murabbiyning vazifasi har birining individual xususiyatlarini hisobga olishdir. Shuningdek, u mehnatsevarlik va adolatni qadriyat sifatida singdirishga ahamiyat qaratadi.

O'zbekistonda taekvondo WTni rivojlantirishga oid amaliy chora-tadbirlar. Trenerlarning malakasini oshirish. O'zbekistonda Taekvondo akademiyasining tashkil etilishi trenerlarning kasbiy mahoratini oshirishga qaratilgan. Ushbu akademiyada trener-seleksionerlar, hakamlar va boshqa mutaxassislar tayyorgarligiga e'tibor qaratiladi. Yoshlarning sportga qiziqishini oshirish. Maktabgacha yoshdagi bolalarda taekvondoga qiziqish uyg'otish orqali nafas olish, xotira va konsentratsiyani yaxshilash, vestibulyar apparatni chiniqtirish kabi sog'lomlashtirish ishlari olib boriladi.

Musobaqalarni tashkil etish. Toshkentda "Matonat kubogi" kabi musobaqalar yoshlar o'rtasida taekvondoga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularning mahoratlarini namoyon qilishga xizmat qiladi.

Taekvondo WT bo'yicha yillik tayyorgarlik sikllarini rejalashtirishda murabbiylar uchun amaliy va nazariy bilimlarning integratsiyasi muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonda ushbu yo'nalishdagi adabiyotlar va amaliy tajribalar murabbiylarning professional rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan. Trenerlarning malakasini oshirish, yoshlarning sportga qiziqishini oshirish va musobaqalarni tashkil etish kabi chora-tadbirlar taekvondo WTni rivojlantirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Masalaning holatini tadqiq qilish uchun biz o'smir taekvondochilar tayyorgarligi mikrotsikllarini rejalashtirish va mazmuni xususiyatlari bo'yicha ma'lumotlarni umumlashtirdik hamda mamlakatimiz va xorijdagi adabiyotlarni o'rgandik. Jismoniy madaniyat va sport sohasidagi nazariyachi va amaliyotchi mutaxassislarning ishlarida sportchilar tayyorgarligini rejalashtirish va tashkil etish masalalariga muhim o'rin ajratilgan. Zamonaviy taekvondo mashg'ulotlari va musobaqalari hajmlari hamda jadalliklarining ancha darajada oshganligi bilan tavsiflanadi. Taekvondoda musobaqalar kalendar yil bo'yicha taqsimlangan bo'ladi. Mashg'ulot yuklamalarini rejalashtirish va ularni tizimlashtirish sportning siklik turlari uchun umumiy qabul qilingan, ammo ularni boksga mexanik ravishda ko'chirish mumkin emas, chunki sportning ushbu turi o'ziga xos spetsifik xususiyatlarga ega.

TAHLIL VA NATIJALAR

Taekvondochilar mashg'ulotining yillik sikli bir oy davom etadigan o'tish davridagi faol dam olishdan keyin boshlanadi. Shundan so'ng kamida ikki oy davom etadigan va umumiy tayyorgarlik hamda maxsus tayyorgarlik bosqichlaridan tashkil topadigan tayyorgarlik bosqichi boshlanadi. Ular yakunlangandan so'ng birlamchi sport formasiga erishish va musobaqalarda ishtirok etish ko'zda tutiladi.

Musobaqa bosqichi taxminan 9 oy davom etadi. Taekvondochilarning musobaqalarda ishtirok etishi faol dam olish va navbatdagi musobaqalarga tayyorgarlik bilan navbatma-navbat amalga oshiriladi. Musobaqalar oralig'idagi intervallar o'z ichiga mikrobosqichlarni oladi: o'tish (faol dam olish) va tayyorgarlik mikrobosqichlari. Musobaqalardan keyingi faol dam olishning davomiyligi bajarilgan jismoniy va psixik yuklamalarga bog'liq bo'lsa, tayyorgarlik bosqichi va uning qismlari davomiyligi bo'lajak musobaqalarning masshtabi va qiyinchiligidan kelib chiqadi. Yillik siklning boksdagi bunday ko'p siklli davriylashtirilishi umumiy qabul qilingan hisoblanadi. Taekvondochilarning musobaqalarda jang olib borish xarakteri quyidagicha: ular har bir musobaqani yakuniga yetkazish uchun to'liq mas'uliyat bilan tayyorgarlik ko'rishlari zarur. Shu bilan birga, musobaqalarning juda zich taqvimini ularni uzoq vaqt davomida musobaqaoldi tayyorgarlikni amalga oshirishga majbur qiladi. Bunda ular yillik sikl davomida ko'p marta takrorlanadigan mashg'ulot bosqichlarini tashkil qilishga doimiy ravishda katta e'tibor qaratadilar. Shunday qilib, sportchilar musobaqalar seriyasida ishtirok etish jarayonida tayyorgarlikning bir holatidan ikkinchisiga o'tishga majbur bo'ladilar va turli darajalarga ega bunday o'zgarishlar yillik sikl davomida juda ko'p marta sodir bo'ladi.

Taekvondoda sport mashg'ulotini bunday ko'p siklli davriylashtirish kamchiliklardan ham xoli emas, chunki yuklamaning katta hajmini tayyorgarlik bosqichining boshida konsentratsiya qilish imkoniyatini bermaydi. Ushbu muammo, asosan, sikllarning katta miqdori va ularning qisqa davomiyligi paytidagi mashg'ulotlar uchun xarakterlidir. Sikllarning ayrim miqdorini kamaytirish va ularning davomiyligini oshirish mashg'ulot jarayonini optimalashtirishga yordam berishi mumkin, degan taxmin shundan kelib chiqadi. Ko'p siklli tayyorgarlik amaliyotida taekvondochi yil davomida 5–7 ta musobaqada ishtirok etganida, tayyorgarlik bosqichlari va etaplarini muddatlari bo'yicha qo'llash imkoniyati yo'qqa chiqadi. Taekvondo bo'yicha ilmiy-metodik va maxsus adabiyotlardagi

ko'pchilik ishlar musobaqaoldi, musobaqa va musobaqadan keyingi bosqichlarni o'rganishga bag'ishlangan. Lekin ushbu tadqiqotlarda keyingi o'n yillar ichida taekvondo bo'yicha musobaqa qoidalarida sodir bo'lgan, taekvondochilarning musobaqalarga tayyorlanish bosqichlariga taalluqli o'zgarishlar hisobga olinmagan. Shu bilan birga, yuqori malakali taekvondochilarning tayyorgarligini davriylashtirishdagi musobaqaoldi bosqichi uni tuzish paytida muhim ahamiyatga ega va o'ziga xos xususiyatlarga ega.

XULOSA

Taekvondochilarni musobaqalarga tayyorlashda muhim omillardan biri – mashg'ulot va musobaqa yuklalarini tayyorgarlikning musobaqaoldi bosqichida rejalashtirish hisoblanishi aniqlandi. Har xil ixtisoslashgan, koordinatsion murakkablikka va turli darajadagi kattalikka ega tayyorgarlik vositalarining optimal nisbatlarini aniqlash taekvondochilarni mas'uliyatli musobaqalarga tayyorlashni samaraliroq qiladi.

Taekvondochilarni tayyorlashda yillik siklni rejalashtirish sportchining jismoniy, texnik, taktik va ruhiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan murakkab va marhalali jarayon bo'lib, unda tayyorgarlik marhalalari, individual yondashuv, kompleks tayyorgarlik, musobaqa natijalarini tahlil qilish va ilmiy asoslangan yondashuv kabi xususiyatlarga e'tibor qaratiladi. Yillik tayyorgarlik rejasini samarali tuzish sportchi natijasiga bevosita ta'sir qiluvchi muhim omil hisoblanib, uning yuqori sport formasiga chiqishi, jarohatlardan himoyalaniishi va barqaror rivojlaniishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-martdagi PQ-2821-sonli "O'zbekiston sportchilarini 2020-yilda Tokio shahrida (Yaponiya) bo'lib o'tadigan XXXII yozgi Olimpiya va XVI Paralimpiya o'yinlariga tayyorlash to'g'risida"gi qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 30-oktyabrdagi "Sog'lom turmush tarzini keng tadbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6099-sonli Farmoni.
3. Abdurasulova G.B., Nuritdinova Sh.N., Tajibayev S.S., Raxmatov B.Sh. Taekvondo nazariyasi va uslubi. Darslik. – Toshkent, 2018. – 359 bet.
4. Abdurasulova G.B., Nuritdinova Sh.N., Tajibayev S.S. Taekvondo nazariyasi va uslubi. Darslik. – Toshkent: "Turon-Iqbol", 2015. – 563 bet.
5. Железняк Ю.Д., Петров П.К. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте. – М.: Академия, 2009.
6. wtuzbekistan@hotmail.com
7. <http://m.worldtaekwondo.org/rules-wt/rules.html>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.